

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Hvad er løntyveri? Fakta om migrantarbejdere i bygge- og anlægsbranchen, notat 3.

Overgård, Charlotte Hooper; Høgedahl, Laust

Publication date:
2024

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Overgård, C. H., & Høgedahl, L. (2024). *Hvad er løntyveri? Fakta om migrantarbejdere i bygge- og anlægsbranchen, notat 3.*

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Hvad er løntyveri?

Fakta om migrantarbejdere i bygge- og anlægsbranchen, notat 3.

Postdoc (Ph.d.) Charlotte Overgård og Lektor (Ph.d.) Laust Høgedahl,

Center for Arbejdsmarkedsforskning, Aalborg Universitet, 2024.

Dette notat definerer og beskriver begrebet løntyveri. Notatet har følgende indhold:

1. Definition på løntyveri
2. Eksempler på løntyveri
3. Konsekvenser af løntyveri
4. Afgrænsning i forhold til social dumping
5. Omfanget af løntyveri i Danmark

Eksemplerne i dette notat relaterer sig primært til problematikker i forhold til migrantarbejdere i bygge- og anlægsbranchen.

I Danmark bliver der ikke talt meget om eller forsket i løntyveri. Medierne er heller ikke fulde af historier om løntyveri. En Google søgning¹ viser, at hvor medierne rapporterer om løntyveri, drejer det sig fx om luftfartbranchen i Australien² eller danske³ backpackere i Australien⁴, beklædningsarbejdere i Indien⁵ eller arbejdsmarkedet i USA⁶. En søgning på løntyveri giver kun i alt 100 resultater på Google.

Det er dog næppe et udtryk for, at løntyveri ikke findes, men nærmere at vi endnu ikke er begyndt at tale om fænomenet i Danmark og på dansk. Google er nemlig mere på hjemmebane, hvis vi derimod søger på ordet på engelsk "wage theft" (36.100.000 resultater) eller på norsk "

1 Google søgning blev foretaget den 7. marts 2024.

2 Thorbeck, "'Løntyveri': Opfordrer ansatte til at arbejde frivilligt i julen".

3 Overgård m.fl., "Migrantarbejderes arbejdsmiljø og sikkerhed i bygge- og anlægsbranchen: Hovedrapporten".

4 Jyllandsposten, "Mange backpackere i Australien er ofre for groft løntyveri".

5 Thomassen, "Modeindustri kommer i etisk stormvejr over løntryk og miljø".

6 Sindberg, "I et kapitalistisk samfund er job en menneskeret, som staten bør garantere".

lønnstyveri” (26.700 resultater). Det samme gælder i den akademiske litteratur, hvor en søgning på Google Scholar giver 8.910 resultater på begrebet ”wage theft”.

Definition

Ifølge Wikipedia⁷ er løntyveri: ”Manglende udbetaling af løn eller personalegoder, som en medarbejder skyldes *i henhold til kontrakt eller lov*”. Der kan altså være tale om løntyveri både i forhold til civilret og strafferet. Omvendt er der ikke tale om løntyveri, hvis ’blot’ en arbejdsgiver betaler mindre end det normale lønniveau på området (som i stedet kan betegnes social dumping).

Løntyveri kan ske ved en fejl, men i mange tilfælde er løntyveri en bevidst handling med den hensigt at få adgang til løn, som arbejdere med rette og lovligt har krav på⁸.

Eksempler på løntyveri

Her har vi samlet eksempler fra egen forskning⁹ samt skelet til forskning fra andre lande, herunder Norge og Australien, der begge har lovgivninger mod løntyveri¹⁰¹¹¹².

- ✓ Mindre løn end aftalt. Denne form for løntyveri består i, at arbejdsgiver ikke betaler den aftalte løn. Et eksempel er, at migranten er blevet lovet en timeløn på 140 kroner fx inden afrejse fra eget land, men alene får 130 ved ankomst.
- ✓ Uoverensstemmelse mellem lønseddel og indbetalte beløb. Beløbet betalt i cash eller indbetalt på konto kan være mindre end det, der er noteret på medarbejderens lønseddel.
- ✓ Udnyttelse af forvirring omkring valutaomregning. Denne form for løntyveri sker, når arbejdsgiver udnytter forvirring eller uenigheder om valutaomregninger til at betale mindre end aftalt.
- ✓ Gebyrer for betaling af løn. Denne form for løntyveri sker, når arbejdsgiver kræver uacceptabelt store gebyrer for udbetaling af løn, fx 300 kroner per lønindbetaling.

7 Wikipedia, ”Wage theft”.

8 WAGETHEFT.net.au, ”What is wage theft”.

9 Overgård m.fl., ”Migrantarbejderes arbejdsmiljø og sikkerhed i bygge- og anlægsbranchen: Hovedrapporten”.

10 ACTU, ”Wage Theft: The exploitation of workers is widespread and has become a business model”.

11 Løntyveri er i skrivende stund forbudt i staterne Victoria and Queensland, men ny federal lovgivning (Closing Loopholes Bill) vil gøre det ulovligt i hele Australien.

12 ACTU, ”Wage Theft: The exploitation of workers is widespread and has become a business model”.

- ✓ Løn, som ikke bliver ikke betalt til tiden. Et eksempel kan være, at migranten starter på en arbejdsplads i august, men fortsat ikke har fået udbetalt løn i november. Nogle gange undskylder arbejdsgiver sig med problemer med CPR-numre, skat eller NemID.
- ✓ Tilbageholdelse af løn med henvisning til uhensigtsmæssige konsekvenser. Dette sker, når arbejdsgiver tilbageholder løn med henvisning til at løn kan få uhensigtsmæssige konsekvenser for fx børnepenge, visum eller andet.
- ✓ Ekstraarbejde uden løn. En variant kan være, at migranter får udbetalt løn for 37 timer, men reelt arbejder 55 timer. En anden variant er, at der betales løn for nogle timer, men at "plus 50" kræves udført uden løn—altså at migranten skal arbejde 50% mere oveni uden løn. En tredje variant er, at migranter skal arbejde gratis om lørdagen.
- ✓ Manglende betaling af tillægssatser. Et eksempel kan være, at migranten får samme løn for alle arbejdstimer, selvom nogle af timerne udfører som aftenarbejde eller weekendarbejde.
- ✓ Manglende pauser. Et eksempel kan være, at migranter ifølge kontrakten skal holde pause uden løn, men reelt ikke får lov til at holde pauser. Overenskomster indeholder oftest detaljerede regler om pauser, og de migranter, der ikke arbejder under overenskomst, er omfattet af arbejdstidsdirektivet¹³. Også arbejdsmiljøloven indeholder regler om pauser. Disse aftaler og love overholdes ikke.
- ✓ Manglende betaling for at stå til rådighed, fx som tilkaldevagt eller på 0-timers kontrakter, hvor der er krav om at være til rådighed.
- ✓ Sort arbejde. Selvom det kan virke som en god handel også for migranterne at få udbetalt lønnen kontant, taber migranterne i det lange løb, fordi arbejdsgiveren undgår at betale pension og for andre rettigheder, såsom ferie.
- ✓ Manglende pensionsindbetaling. Løntyveriet består i, at arbejdsgiver ikke indbetaler til lovpligtig pension.
- ✓ Manglende betaling af løn under orlov, ferie, omsorgsorlov og helligdage.
- ✓ Arbejde under sygdom. Et eksempel kan være, at migranter bliver beordret til at arbejde under sygdom og med arbejdsskader, såsom male med venstre hånd, fordi den højre er skadet, eller lave forskallingsbeton på et brækket ben.

¹³ <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2004/896>

- ✓ Fradrag i lønnen. Arbejdsgivere tager nogle gange fradrag i migranternes løn som en form for straf eller som en slags præstationsstyringsværktøj. Fx foretager arbejdsgivere nogle gange fradrag for uniformer, beskadiget udstyr eller manglende rengøring, manglende ting i anviste bolig, manglende værktøj eller andet.
- ✓ Tvangsmæssig bolig. Der sker løntyveri ved obligatorisk krav om brug af arbejdsgiverens personaleboliger til at tilbagekræve lønninger.
- ✓ Betaling for ansættelse. Et eksempel kan være, at migranten skal betale for ansættelsen til enten arbejdsgiver eller arbejdsgivers mellemmand.
- ✓ Upassende fradrag fra migranternes løn såsom forhøjet husleje og transportomkostninger.
- ✓ Manglende anskaffelse af påbudt sikkerhedstøj eller udstyr, så ansatte selv skal betale.
- ✓ Returkommission. Dette sker, når arbejdsgiveren betaler den rigtige løn, men derefter kræver, at migranten betaler en del af eller hele lønnen tilbage—normalt kontant.
- ✓ Falske selvstændige. Denne form for løntyveri sker, når arbejdsgiveren klassificerer migranter som selvstændige i stedet for en medarbejder. Det gør arbejdsgiver for at undgå at betale overenskomstmæssig løn, overarbejde og bøder samt for rettigheder såsom ferie, sygeorlov og pension.
- ✓ Moderne slaveri. Et eksempel kan være tredje verdens borgere, illegale flygtninge eller flygtninge fra fx Ukraine, som fejlagtigt tror de opholder sig illegalt i Danmark og som ikke har mulighed for at kræve deres løn.
- ✓ To for en. Dette indebærer, at kun en person får (korrekt) løn, mens fx en ægtefælle skal arbejde gratis.
- ✓ Manglende betaling for prøveperioder.
- ✓ Bevist misklassificering af migranter. Et eksempel er, at en murer (en overenskomst med en relativt højere løn) bliver misklassificeret og dermed falder under en overenskomst med en lavere løn.
- ✓ Migranter med særlige ansvarsområder eller evner, som ikke får løn, der afspejler den enkelte medarbejders funktioner, kvalifikationer eller præstationer
- ✓ Fugl fønix. Oversat fra det engelske ord, *phoenixing*, betyder, sker der fugl fønix, når en forgældet virksomhed bevidst overfører aktiver fra den pågældende virksomhed til en ny

virksomhed og derefter sætter den første virksomhed i administration eller likvidation for at undgå at betale kreditorer, herunder lønninger og rettigheder til medarbejdere.

Konsekvenser af løntyveri

Når arbejdere bliver snydt for selv en lille procentdel af deres indkomst, kan det forårsage store problemer, såsom at betale husleje og tjene til livets ophold. På den lidt længere bane kan løntyveri føre til fattigdom i pensionsalderen.

Løntyveri fra arbejdere er også til skade for samfundet, da det bidrager til at øge indkomstulighed, lønstagnation og faldende levestandard—indbyrdes forbundne problemer, der driver ulighed i samfundet. Det samme gælder lavere skattebetaling.

Afgrænsning i forhold til social dumping

I Danmark bruges begrebet 'social dumping' ofte i forbindelse med underbetaling af udenlandsk arbejdskraft. Social dumping har mange forskellige definitioner og begrebet anvendes forskelligt i både dansk og international forskning. En udbredt definition er imidlertid Beskæftigelsesministeriets, der beskriver social dumping som: "*forhold, hvor udenlandske lønmodtagere har løn- og arbejdsvilkår, som ligger under det sædvanlige danske niveau*"¹⁴. Heri ligger der en sammenligning med det 'normale' eller, hvad den hjemlige arbejdsstyrke forventes at blive honoreret for samme arbejde¹⁵.

I Danmark er det overenskomsterne, der sætter rammerne for løn og i høj grad også andre forhold ved arbejdet fx arbejdstid¹⁶. Derfor bliver social dumping også et begreb, der knytter sig til aftalesystemet og de kollektive overenskomster. Social dumping opstår når aktører på markederne søger relative fordele frem for konkurrenter – på ubillig vis. Foreløbige fordele kan opnås, hvis det lykkes markedsaktører at presse lønninger og arbejdsbetingelser ned under det regulerede niveau i det system, de vil operere i¹⁷.

¹⁴ Beskæftigelsesministeriet, "Aftale om en fremtidssikret arbejdsmiljøindsats og indsats mod social dumping".

¹⁵ Kofoed-Diedrichsen og Weise, "Nordiske tiltag mod social dumping: En gennemgang af fænomenet, dets udbredelse og indsatsen mod det [Nordic action against social dumping]".

¹⁶ Høgedahl, "Offentlige overenskomstforhandlinger og konfliktløsning - Danmark i et nordisk perspektiv."

¹⁷ Arnholtz og Hansen, "Polonia i København: Et studie af polske arbejdsmigranternes løn-, arbejds- og levevilkår i Storkøbenhavn [Polonia in Copenhagen: A study of Polish work migrants' salaries, work and living conditions in Copenhagen]".

Men pointen er, at det, der beskrives her, ikke kun gælder en underbetaling af migranter i forhold til det 'normale' set relativt til danske lønmodtager. Eksemplerne ovenfor handler ikke om 'for lidt i løn' sammenlignet med danske lønmodtagere, men derimod metoder og mekanismer for at undslippe aftalt løn. Konsekvenserne af løntyveri skal ikke findes via en sammenligning med 'normale' forhold for danske lønmodtagere. Vurderingsgrundlaget er dermed heller ikke de kollektive overenskomster funderet i den kollektive aftaleret, men rækker derimod ind i lovgivningen og især strafferetten.

Omfanget af løntyveri

Der mangler på nuværende tidspunkt data og forskning, der kan kvantificere omfanget af løntyveri generelt, inklusivt i bygge- og anlægsbranchen og blandt migranter. Kvalitativ forskning¹⁸, inklusivt egen forskning¹⁹ indikerer dog, at der sker udbredt løntyveri blandt migrantarbejdere i bygge- og anlægsbranchen.

Vi ved også fra udlandet, herunder Norge, Sverige, Australien og USA, at bygge- og anlægsbranchen er blandt de brancher, hvor arbejdere, herunder migranter, er særligt udsatte i forhold til lønproblemer²⁰.

¹⁸ Arnholtz og Hansen.

¹⁹ Overgaard m.fl., "Migrants' Work Environment in the Danish Construction Sector: a Scoping Study".

²⁰ ACTU, "Wage Theft: The exploitation of workers is widespread and has become a business model"; WAGETHEFT.net.au, "What is wage theft"; Svedberg, "Kollektivavtalens täckningsgrad och vita fläckar"; Støre Government, "Action plan to combat social dumping and work-related crime".